

การวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ด้วยจิตวิทยาบุคลิกภาพ

LEARNING STYLE ANALYSIS BY PERSONALITY PSYCHOLOGY

นโม เหลียงไทย และฉันทนา วีริยเวชกุล*

Namo Lengthai and Chantana Viriyavejakul*

Email: namo.lengthai@gmail.com and chantana.vi@kmitl.ac.th*

Received: May 25, 2023

Revised: June 12, 2023

Accepted: June 20, 2023

ABSTRACT

Every learner is unique. Therefore, teachers need to analyze their learning styles so that they can design suitable learning strategies for each student. An example of a popular learning style concept is VARK model (V: visual, A: aural, R: read/write, and K: kinesthetic), theory of multiple intelligence, and Interactionism theory. Literature reviews reveal that personal psychology that focuses on human thinking process and mostly use to analyze students' learning styles is Jungian cognitive functions. According to Jung, the human thinking process consists of eight functions with different proportions: extraverted sensing, extraverted intuition, extraverted thinking, extraverted feeling, introverted sensing, introverted intuition, introverted thinking, and introverted feeling. This process results from encoding two attitudes: extraversion and introversion; and four primary cognitive functions: sensation, intuition, thinking, and feeling. Unique learning styles are suitable for students with specific cognitive functions. For example, those who mainly use the extraverted intuition function tend to learn by linking overall relationships and using their creativity for changes and developments. Therefore, these students are suitable for media strategies, integrating data structures with communication through learning activities focusing on interactive learning to apply knowledge and make presentations, such as problem-based and project-based learning. Different from the group that mainly use introverted intuition tend to learn through a comprehensive set of data to explain detailed and complex patterns by themselves. Therefore, these students are suitable for linking thought networks, reasoning, and predictive strategies through learning activities that emphasize studying relationships to summarize and consolidate information such as experiments, utilizing relational dimensions, and projects planning. The popular tool is Sakinorva cognitive function test, furthermore the test should be developed to be an implicit measure and adjusted questions to be in accordance with learning styles measurement.

Keyword: Learning style, Personality psychology, Learning strategies

*Corresponding author E-mail: chantana.vi@kmitl.ac.th

ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร 10520

Department of Industrial Education, School of industrial education and technology,

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok 10520 Thailand

บทคัดย่อ

ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นผู้สอนจึงต้องวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อออกแบบการจัดการเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ตัวอย่างแนวคิดลีลาการเรียนรู้ที่นิยม เช่น แนวคิด VARK model (V: visual, A: aural, R: read/write และ K: kinesthetic) ทฤษฎีพหุปัญญา และแนวคิดปฏิสัมพันธ์ จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมพบว่าจิตวิทยาบุคลิกภาพมุ่งศึกษากระบวนการคิดของมนุษย์ โดยทฤษฎีที่นิยมใช้วิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด คือ ทฤษฎีรูปแบบการคิดของ Jung ที่อธิบายว่ากระบวนการคิดของมนุษย์เกิดจากการใช้รูปแบบการคิด 8 แบบ ด้วยสัดส่วนที่ต่างกันได้แก่ Extraverted sensing, Extraverted intuition, Extraverted thinking, Extraverted feeling, Introverted sensing, Introverted intuition, Introverted thinking และ Introverted feeling รูปแบบการคิดดังกล่าวเกิดจากการเข้ารหัสระหว่าง ทัศนคติ ได้แก่ กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายนอกและกลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายในกับกระบวนการคิด ได้แก่ การรับรู้รายละเอียด การรับรู้ภาพรวม การจัดการด้วยหลักการและเหตุผล และการจัดการด้วยค่านิยม แต่ละรูปแบบจะมีลีลาการเรียนรู้แตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่ใช้รูปแบบการคิด Extraverted intuition เป็นหลักจะมีลีลาการเรียนรู้แบบเน้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภาพรวมและใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา เหมาะกับกลวิธีการใช้สื่อไอศตทัศน์ ผสานการสร้างโครงสร้างข้อมูลและการสื่อสาร ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เพื่อประยุกต์ความรู้ และนำเสนอผลงาน เช่น การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โครงการเป็นฐาน เป็นต้น ต่างจากกลุ่มที่ใช้รูปแบบการคิด Introverted intuition เป็นหลักซึ่งจะมีลีลาการเรียนรู้แบบ เรียนรู้ผ่านชุดข้อมูลที่เป็ภาพรวมของระบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายรูปแบบที่มีรายละเอียดมากและซับซ้อนด้วยความเข้าใจของตนเอง เหมาะกับกลวิธีการเชื่อมโยงโครงข่ายความคิด ผสานกลวิธีวิเคราะห์และการให้เหตุผลและกลวิธีคาดการณ์ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นการศึกษาความสัมพันธ์เพื่อสรุป รวบรวม เช่น การทดลอง การใช้มิติสัมพันธ์ และการวางแผนงาน เป็นต้น แบบวัดรูปแบบการคิดที่นิยมได้แก่ Sakinorva cognitive function test สำหรับการนำไปใช้อาจพัฒนาเป็นแบบวัดโดยนัย โดยปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้มากขึ้น

คำสำคัญ: ลีลาการเรียนรู้, จิตวิทยาบุคลิกภาพ, กลวิธีการเรียนรู้

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้แบบสนับสนุนผู้เรียนรายบุคคล หรือโค้ชซิง (Coaching) นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเข้าใจบุคลิกภาพ วิธีการคิด สภาพอารมณ์ และลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ที่ผ่านมานักการศึกษาและนักจิตวิทยาการเรียนรู้หลายท่านพยายามทำความเข้าใจ อธิบาย และจัดประเภทลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้มากมาย โดยการแบ่งประเภทลีลาการเรียนรู้ที่นิยม เช่น แนวคิด VARK model (V: visual, A: aural, R: read/write, และ K: kinesthetic) (Fleming & Mills, 1992, pp. 140-141) ทฤษฎีพหุปัญญา (Gardner, 1983, p. 3) และแนวคิดปฏิสัมพันธ์ (Grasha & Riechmann, 1975, p. 4) เป็นต้น ซึ่งล้วนมีที่มาจากการสังเกตและพัฒนาแนวคิดบนรากฐานของทฤษฎีจิตวิทยา เมื่อศึกษาเฉพาะทางในด้านจิตวิทยาจะพบว่ามิสาขาจิตวิทยาบุคลิกภาพ ที่มุ่งศึกษาบุคลิกภาพมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านพฤติกรรมที่แสดงออก กระบวนการคิด การแสดงออกและการจัดการทางอารมณ์ การตัดสินใจ และปัจจัยเบื้องหลังสิ่งเหล่านั้นอีกมากมาย แล้วนำผลการศึกษา เช่น ความต่างของกระบวนการคิด ความต่างของการจัดการพฤติกรรม มาจำแนกบุคลิกภาพของบุคคล

ผู้เขียนเห็นว่า การนำทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพมาใช้วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล จะทำให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลที่ต่างกันอย่างมากขึ้น โดยบทความนี้จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยจิตวิทยาบุคลิกภาพ แนวทางจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลและในภาพรวมของชั้นเรียน

2. ลีลาการเรียนรู้

มนุษย์ทุกคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านกายภาพ เช่น รูปร่าง หน้าตา สีผิว รวมไปถึงรหัสพันธุกรรม และด้านกระบวนการคิด เช่น แนวคิด ความเชื่อ การตัดสินใจที่แตกต่างกันไป ส่งผลให้มนุษย์มีวิธีการเรียนรู้ที่ถนัดแตกต่างกัน Pragobpol (2020, pp. 1-4) ได้อ้างถึงความเห็นของนักการศึกษาหลายท่านในบทความเรื่อง “การวิเคราะห์ผู้เรียน: ลีลาการเรียนรู้” ว่าวิธีการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลนั้นเรียกว่าลีลาการเรียนรู้ ลีลาการเรียนรู้สามารถแบ่งได้หลายประเภท ด้วยเกณฑ์จำแนกที่ต่างกัน ได้แก่ แนวคิด VARK model (Fleming & Mills, 1992, pp. 140-141) ทฤษฎีพหุปัญญา (Gardner, 1983, p. 3) และแนวคิดปฏิสัมพันธ์ (Grasha & Riechmann, 1975, p. 4) นอกจากนี้ในบทความดังกล่าวยังกล่าวถึงการวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ตัวอย่างแบบวัดลีลาการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนอีกด้วย ผู้ที่สนใจสามารถนำเครื่องมือดังกล่าวไปปรับใช้กับสถานการณ์จริงได้

ลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดเหล่านั้นล้วนเป็นการจำแนกพฤติกรรมภายนอกอันเป็นผลมาจากพฤติกรรมภายใน เช่น กระบวนการคิด การแสดงออกและการจัดการทางอารมณ์ การตัดสินใจ เป็นต้น (Katawanish, 2003, p. 12) และสอดคล้องกับกลวิธีการเรียนรู้เพียงไม่กี่ด้านเท่านั้น การศึกษาและทำความเข้าใจปัจจัยเบื้องหลังพฤติกรรมที่ซับซ้อนเหล่านั้น จะทำให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียนมากขึ้นและสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยจะกล่าวถึงแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในหัวข้อถัดไป

3. จิตวิทยาบุคลิกภาพ

สมาคมจิตวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของ จิตวิทยาบุคลิกภาพไว้ใน APA dictionary of psychology (American psychological association, 2015, Online) ว่า จิตวิทยาบุคลิกภาพเป็นสาขาหนึ่งของการศึกษาจิตวิทยา มุ่งศึกษาธรรมชาติและการกำหนดนิยามของบุคลิกภาพอย่างเป็นระบบ ในด้านการพัฒนาโครงสร้างและลักษณะนิสัย กระบวนการพลวัต การเปลี่ยนแปลงของความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีความคงทน และสิ่งที่แปรเปลี่ยนไม่ได้ เช่น บุคลิกภาพ หรือความผิดปกติที่มี เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบทางความคิด อารมณ์ แรงจูงใจ พัฒนาการ และองค์ประกอบทางสังคมที่ส่งผลต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลสู่กรอบการบูรณาการเพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังได้พัฒนาแบบวัดและการประเมินผลเกี่ยวกับการจำแนกบุคลิกภาพ จิตวิทยาบุคลิกภาพเป็นสาขาวิชาที่เป็นรากฐานของประวัติศาสตร์การกำเนิดทฤษฎีต่าง ๆ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Freud (1989, pp. 5-22) ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Jung (1921, pp. 481-568) ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Myers and Myers (1980, pp. 17-26) ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Cattell (1943, pp. 476-506) และทฤษฎีบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบของ Costa and McCrae (1943, p. 223) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าจิตวิทยาบุคลิกภาพเป็นพื้นฐานของการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับเบื้องหลังของกระบวนการคิดอันนำไปสู่การจำแนกลีลาการเรียนรู้ โดยปัจจุบันจิตวิทยาบุคลิกภาพถูกใช้เป็นฐานในกระบวนการสร้างเครื่องมือวิเคราะห์และจำแนกบุคลิกภาพเพื่อใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การพัฒนาตนเอง รวมไปถึงการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และจากการศึกษาบทความเรื่อง Personality and learning: a review ของ Khatibi and Khormaei (2016, pp. 83-88) พบว่าจิตวิทยาบุคลิกภาพถูกใช้วิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้เรียนรายบุคคลและในภาพรวมอีกด้วย แม้ยังไม่แพร่หลายแต่ผู้เขียนเชื่อว่าการศึกษาจิตวิทยาบุคลิกภาพจะทำให้ผู้สอนเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรม กระบวนการคิด รวมไปถึงลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลมากขึ้น ในที่นี้จะยกตัวอย่างทฤษฎีบุคลิกภาพสำคัญ ๆ ที่ถูกนำไปใช้วิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนบ่อยครั้ง ได้แก่ ทฤษฎีรูปแบบการคิดของ Jung

4. ทฤษฎีรูปแบบการคิดของ Jung

Jung (1921, pp. 481-568) แบ่งทัศนคติของมนุษย์ไว้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายนอก (Extraversion) กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายใน (Introversion) และยังจำแนกกระบวนการคิดของมนุษย์ 4 แบบ ได้แก่

1. การรับรู้ด้วยรายละเอียดจากประสาทสัมผัส (Sensing: S)
2. การรับรู้ด้วยความเข้าใจในภาพรวมจากสัญชาตญาณ (Intuition: N)
3. การจัดการด้วยหลักการและเหตุผล (Thinking: T)
4. การจัดการด้วยค่านิยม (Feeling: F)

เมื่อนำทัศนคติและกระบวนการคิดมาสังเคราะห์เข้าด้วยกันจะได้ประเภทของรูปแบบการคิด 8 รูปแบบ และ Jung เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีรูปแบบการคิดทั้ง 8 แบบอยู่ในตัวแต่มีสัดส่วนการใช้รูปแบบการคิดแต่ละแบบมากน้อยต่างกันไปตามแต่บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

ต่อมา Fatahi et al. (2015, pp. 69-71) ได้ศึกษาลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีกระบวนการคิดทั้ง 4 แบบต่างกันไว้ในงานวิจัยเรื่อง Behavioral feature extraction to determine learning styles in e-learning environments พบว่าผู้เรียนที่มีกระบวนการคิดทั้ง 4 แบบต่างกันจะมีพฤติกรรมการเรียนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง Jungian learning styles ของ Sharp (2012, pp. 1673-1674) ดังนี้

1. กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายนอก (Extraversion: E) มีกระบวนการคิดและการทำงานที่เร็ว ถนัดงานปฏิบัติที่ต้องลงมือทำ สามารถทำแบบสอบเสร็จเร็วแต่มีขาดความรอบคอบ
2. กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายใน (Introversion: I) มีกระบวนการคิดและการทำงานที่นาน ถนัดงานที่ใช้กระบวนการคิดซับซ้อน มีความรอบคอบแต่ทำแบบสอบเสร็จช้า
3. กลุ่มรับรู้ด้วยรายละเอียดจากประสาทสัมผัส (Sensing: S) ใส่ใจในรายละเอียดเล็กน้อย เรียนรู้วิธีที่ถูกต้องในการแก้ปัญหา และถนัดการตอบคำถามเชิงบรรยาย เหมาะกับวิชาภาษาศาสตร์
4. กลุ่มรับรู้ด้วยความเข้าใจในภาพรวม (Intuition: N) เรียนรู้จากภาพรวม เช่น การอ่านสไลด์นำเสนอ อ่านสรุป ถนัดแก้ปัญหา ด้วยการสังเกตภาพรวมอย่างคร่าว ๆ และเสนอแนวทางแก้ปัญหามากกว่าการลงมือทำอย่างละเอียด ทำแบบสอบที่ต้องบรรยายได้ไม่ตื้น
5. กลุ่มจัดการด้วยหลักการและเหตุผล (Thinking: T) ถนัดการใช้กระบวนการคิดเชิงตรรกะและปรัชญา ชอบจัดการกับข้อมูลที่มีรายละเอียด มักจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ เช่น โครงสร้างหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ไว้เป็นระเบียบ
6. กลุ่มจัดการด้วยค่านิยม (Feeling: F) รับรู้และให้ความสำคัญกับความรู้สึกของคนรอบข้าง มักสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน แต่งานวิจัยนี้ยังมีจุดอ่อนคือไม่ได้จำแนกตามรูปแบบการคิดทั้ง 8 แบบ ตามแนวคิดของ Jung ดังนั้นเมื่อนำลักษณะบุคลิกภาพทั้ง 8 แบบ และผลการศึกษาของ Fatahi et al. (2015, pp. 69-71) มาสังเคราะห์รวมกันแล้ววิเคราะห์ตามกลวิธีการเรียนรู้ของ Oxford (1990, pp. 37-192) สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 พฤติกรรม ลีลาการเรียนรู้ และกลวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละบุคลิกภาพตามทฤษฎีรูปแบบการคิดของ Jung

กระบวนการคิด	กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายนอก (Extraversion)	กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายใน (Introversion)
1. การรับรู้ด้วยรายละเอียด (Sensing)	<p>Extraverted sensing (Se)</p> <p>พฤติกรรม: รับรู้สิ่งเร้าภายนอกด้วยรายละเอียด</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านชุดประสบการณ์ เช่น การสังเกต การลงมือทำที่มีรายละเอียดและแปลกใหม่</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการใช้ท่าทาง ผสานกลวิธีการฝึกทักษะ ผ่านการเรียนรู้แบบงานปฏิบัติที่อาศัยความละเอียดรอบคอบ เช่น การสร้างสรรค์ผลงานทำมือ กิจกรรมทดลอง งานประดิษฐ์ งานช่างหรือกิจกรรมที่ต้องขยับร่างกาย เป็นต้น</p>	<p>Introverted sensing (Si)</p> <p>พฤติกรรม: รับรู้สิ่งเร้าภายใน เช่น ความทรงจำ ประสบการณ์ ซึ่งมีรายละเอียดเสมือนจริง</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านข้อมูลที่มีรายละเอียด เปรียบเทียบกับประสบการณ์ในอดีต เชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ได้ดี</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการทบทวนอย่างถี่ถ้วน ผสานกลวิธีการสร้างโครงสร้างข้อมูลนำเข้าและส่งออก ผ่านการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น การใช้ศูนย์การเรียนรู้ การใช้บทเรียนโปรแกรม การสังเกตความเปลี่ยนแปลง การทบทวนวรรณกรรมและบทเรียนด้วยตนเอง เป็นต้น</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ) พฤติกรรม ลีลาการเรียนรู้ และกลวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละบุคลิกภาพตามทฤษฎีรูปแบบการคิดของ Jung

กระบวนการคิด	กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายนอก (Extraversion)	กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายใน (Introversion)
2. การรับรู้ด้วยความเข้าใจในภาพรวม (Intuition)	<p>Extraverted intuition (Ne)</p> <p>พฤติกรรม: รับรู้สิ่งเร้าภายนอกด้วยความเข้าใจในภาพรวม เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์และแนวโน้มของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านชุดประสบการณ์ที่เน้นความเข้าใจภาพรวม การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการใช้สื่อโสตทัศน์ ผสานกลวิธีการสร้างโครงสร้างข้อมูลนำเข้าและส่งออก และการสื่อสาร ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นการศึกษาความสัมพันธ์เพื่อประยุกต์ความรู้ และนำเสนอผลงาน เช่น การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โครงงานเป็นฐาน สะเต็มศึกษา การโต้วาที เป็นต้น</p>	<p>Introverted intuition (Ni)</p> <p>พฤติกรรม: รับรู้สิ่งเร้าภายใน เช่น ความทรงจำ ระบบหรือความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมด้วยความเข้าใจในภาพรวม</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านชุดข้อมูลที่เป็นภาพรวมของระบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายรูปแบบที่มีรายละเอียดมาก และซับซ้อนด้วยความเข้าใจของตนเอง</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการเชื่อมโยงโครงข่ายความคิด ผสานกลวิธีวิเคราะห์และการให้เหตุผลและกลวิธีคาดการณ์ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นการศึกษาความสัมพันธ์เพื่อสรุปวอยอด เช่น การทดลอง การไขมิตสัมพันธ์ การวางแผนงาน เป็นต้น</p>
3. การจัดการด้วยหลักการและเหตุผล (Thinking)	<p>Extraverted thinking (Te)</p> <p>พฤติกรรม: จัดการสิ่งเร้าภายนอกด้วยหลักการและเหตุผล มีโครงสร้างทางความคิด และการจัดการสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านการจัดระเบียบประสบการณ์ที่ได้รับให้เป็นระเบียบ สร้างความเชื่อมโยง ประสบการณ์ องค์ความรู้ และการนำไปใช้เข้าด้วยกัน</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการเชื่อมโยงโครงข่ายความคิด ผสานกลวิธีการสร้างโครงสร้างข้อมูลนำเข้าและส่งออกและกลวิธีการวางแผนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เช่น การเขียนรายงานการศึกษาด้วยตนเอง การแก้โจทย์ปัญหา การสืบสอบ การคิดเชิงตรรกะ การจัดระเบียบเนื้อหาทำสรุป เป็นต้น</p>	<p>Introverted thinking (Ti)</p> <p>พฤติกรรม: จัดการสิ่งเร้าภายใน เช่น วิธีคิด ความรู้สึก หรือจินตนาการ ด้วยหลักการและเหตุผลในกรอบของกระบวนการเชิงตรรกะ</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านการไตร่ตรององค์ความรู้ และประสบการณ์เพื่อหาคำตอบของปัญหาด้วยตัวเอง มักมีแนวคิดที่จะทำงานให้ง่ายที่สุดแต่ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด และจะทำได้ดีในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการทบทวนอย่างถี่ถ้วน ผสานกลวิธีวิเคราะห์และการให้เหตุผลผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องวิเคราะห์และค้นพบแนวทางแก้ปัญหา เช่น การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์เป็นฐาน การแก้โจทย์ปัญหา รวมถึงการทำงานฝีมือที่อาศัยความรอบคอบ เป็นต้น</p>
4. การจัดการด้วยค่านิยม (Feeling)	<p>Extraverted feeling (Fe)</p> <p>พฤติกรรม: จัดการสิ่งเร้าภายนอกตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ด้วยค่านิยมทางสังคม สร้างปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย นิยมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้คุณค่ากับประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่า</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการใช้สื่อโสตทัศน์และท่าทาง ผสานกลวิธีการสื่อสาร และกลวิธีการร่วมมือ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น การอภิปราย การเรียนรู้แบบกลุ่ม เช่น แบบจิกซอว์ การคิดเดี่ยว-คู่-คิดร่วมกัน การจัดการเรียนรู้แบบแบ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นต้น</p>	<p>Introverted feeling (Fi)</p> <p>พฤติกรรม: จัดการสิ่งเร้าภายในตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ด้วยมุมมองและค่านิยมของตนเอง รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของคนรอบข้างได้</p> <p>ลีลาการเรียนรู้: เรียนรู้ผ่านชุดข้อมูลที่ตรงตามความสนใจของตนเอง ประยุกต์ความรู้ด้วยการถ่ายทอดแก่ผู้อื่น มุ่งแสวงหาการสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่น มักถูกมองว่าโลกส่วนตัวสูง</p> <p>การใช้กลวิธีการเรียนรู้: กลวิธีการใช้สื่อโสตทัศน์ ผสานกลวิธีการคาดการณ์ กลวิธีการกำกับดูแลตนเอง และเข้าใจผู้อื่น ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการรับรู้ด้านอารมณ์ความรู้สึก เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเสพสุนทรีย์และความงาม การสร้างผลงานศิลปะ การร่วมกลุ่มเพื่อสนับสนุนสมาชิกและจัดการความได้แย้งภายในกลุ่ม เป็นต้น</p>

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ผู้เรียนตามทฤษฎีรูปแบบการคิดของ Jung จะทำให้ผู้สอนเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้สอนสามารถเลือกใช้กลวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย เช่น การใช้บทเรียนโปรแกรม การเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้โครงงานเป็นฐาน การทดลอง การโต้วาที การประดิษฐ์ เป็นต้น

5. แบบวัดบุคลิกภาพ

การจะจำแนกบุคลิกภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้นั้นจำเป็นต้องผ่านกระบวนการวัดคุณลักษณะทางจิตวิทยา ซึ่งแบบวัดรูปแบบการคิดแบบดั้งเดิมของ Jung นั้น มีข้อจำกัดคือการใช้ข้อคำถามแบบบังคับเลือก 2 ตัวเลือกทำให้ไม่สามารถทราบน้ำหนักทางความคิดของผู้รับการทดสอบ ต่อมา Grant and Brownsword (2018, Online) ศาสตราจารย์ด้านการแนะแนวทางการศึกษา ได้พัฒนาและเผยแพร่แบบวัดบุคลิกภาพ Sakinorva cognitive function test ขึ้นบนฐานความคิดของ Jung แต่ได้ปรับตามรูปแบบมาตรวัดจิตวิทยาของ Likert (1932, pp. 5-55) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 96 ข้อ และเลือกตอบระดับความคิดเห็น 5 ระดับ สามารถเข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <https://sakinorva.net/functions?lang=th> หลังจากทำแบบวัดแล้วระบบจะคำนวณคะแนนและแสดงผลการวัดในรูปตารางน้ำหนักการใช้รูปแบบการคิดเฉพาะบุคคล

ตารางที่ 2 ตัวอย่างข้อคำถามแบบวัดบุคลิกภาพ Sakinorva cognitive function test (Grant & Brownsword, 2018, Online)

สถานการณ์	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านการรับรู้					
1. คุณเห็นอกเห็นใจผู้ที่ลำบากอยู่เสมอ					
2. คุณมักรู้สึกว่าคุณเองถูกเข้าใจผิดบ่อย ๆ					
3. บางทีคนอื่นอาจมองคุณเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง					
ด้านการจัดการสิ่งเร้า					
1. คุณลังเลที่จะปฏิบัติตามบทบาททางสังคมอย่างเคร่งครัด					
2. คุณชอบตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ					
3. คุณมองเห็นความเป็นไปได้มากมายที่รอการค้นพบ					

นอกจากนี้หากทำการวัดโดยตรงผ่านแบบสอบถามจะทำให้เกิดค่าคลาดเคลื่อนจากการเอนเอียงของผู้รับการทดสอบ lamsiripreeda (2015, p. 125) ได้ให้ความเห็นไว้ในบทวิจารณ์หนังสือ “Implicit measures for social and personality psychology” by Laurie A. Rudman ว่าการวัดให้ได้ผลสอดคล้องกับสภาพจริงที่สุดนั้นควรใช้วิธีการวัดโดยนัย ซึ่งเป็นการวัดการตอบสนองโดยอัตโนมัติไม่ผ่านกระบวนการคิดที่ซับซ้อนซึ่งลดการเอนเอียงในการตอบคำถามได้ และหนังสือนี้ได้กล่าวถึง ความเข้าใจในภาพรวม การประเมินความตรงและความสอดคล้องของเครื่องมือ และแนวปฏิบัติพื้นฐานของการวัดโดยนัยและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

จิตวิทยาบุคลิกภาพเป็นพื้นฐานของการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับเบื้องหลังของกระบวนการคิด โดยมุ่งศึกษาธรรมชาติและการกำหนดนิยามของบุคลิกภาพอย่างเป็นระบบ การศึกษาจิตวิทยาบุคลิกภาพจะทำให้ผู้สอนเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมกระบวนการคิด รวมไปถึงลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น ทฤษฎีบุคลิกภาพที่ถูกนำไปใช้วิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนบ่อยครั้ง คือ ทฤษฎีรูปแบบการคิดของ Jung (1921, pp. 481-568) ซึ่งอธิบายว่ามนุษย์ทุกคนมีกระบวนการคิดแตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากการใช้รูปแบบการคิดทั้ง 8 แบบด้วยสัดส่วนที่ต่างกัน รูปแบบการคิดทั้ง 8 แบบเกิดจากการเข้ารหัสระหว่าง ทศนคติของมนุษย์ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายนอก (Extraversion) กลุ่มรับรู้สิ่งเร้าภายใน (Introversion) กับกระบวนการคิดของมนุษย์ 4 แบบได้แก่ การรับรู้รายละเอียด การรับรู้ภาพรวม การจัดการด้วยหลักการและเหตุผล การจัดการด้วยความเชื่อ แต่ละบุคลิกภาพจะมีพฤติกรรม ลีลาการเรียนรู้ และแนวทางการได้รับการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกันไป เช่น กลุ่มที่ใช้รูปแบบการคิด Extraverted intuition เป็นหลักจะถนัดการรับรู้สิ่งเร้าภายนอกด้วยความเข้าใจในภาพรวม เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์และแนวโน้มของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว จึงมีลีลาการเรียนรู้แบบเรียนรู้ผ่านชุดประสบการณ์ที่เน้นความเข้าใจภาพรวม การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา เหมาะกับกลวิธีการใช้สื่อไฮเทคทันสมัย สานกลวิธีการสร้างโครงสร้างข้อมูลนำเข้าและส่งออกและการสื่อสาร ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นการศึกษาความสัมพันธ์เพื่อประยุกต์ความรู้ และนำเสนอผลงาน เช่น การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โครงการเป็นฐาน สะเต็มศึกษา และการโต้วาที เป็นต้น กลุ่มที่ใช้รูปแบบการคิด Introverted thinking เป็นหลักจะถนัดการจัดการสิ่งเร้าภายใน เช่น วิถีคิด ความรู้สึก หรือจินตนาการ ด้วยหลักการและเหตุผล ในกรอบของกระบวนการเชิงตรรกะ จึงมีลีลาการเรียนรู้แบบ

เรียนรู้ผ่านการไตร่ตรององค์ความรู้และประสบการณ์เพื่อหาคำตอบของปัญหาด้วยตัวเอง มักมีแนวคิดที่จะทำงานให้ง่ายที่สุดแต่ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด และจะทำได้ดีในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เหมาะกับกลวิธีการทบทวนอย่างถี่ถ้วน ผสานกลวิธีวิเคราะห์และการให้เหตุผลผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องวิเคราะห์และค้นพบแนวทางแก้ปัญหา เช่น การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์เป็นฐาน การแก้โจทย์ปัญหา รวมถึงการทำงานฝีมือที่อาศัยความรอบคอบ เป็นต้น รูปแบบการคิดทั้ง 8 แบบสามารถจำแนกด้วยแบบวัดบุคลิกภาพ Sakinorva cognitive function test (Grant & Brownsword, 2018, Online) ที่พัฒนามาบนฐานความคิดของ Carl Jung แต่ได้ปรับตามรูปมาตรฐานจิตวิทยาของ Likert (1932, pp. 5-55) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 96 ข้อ และเลือกตอบระดับความคิดเห็น 5 ระดับ สามารถเข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <https://sakinorva.net/functions>

จากการศึกษาการวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ด้วยจิตวิทยาบุคลิกภาพ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้ สำหรับผู้สอนที่สนใจนำจิตวิทยาบุคลิกภาพไปใช้วิเคราะห์ผู้เรียนอาจปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เช่น ผู้สอนแนะแนว หรืออาจารย์สาขาจิตวิทยา เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการเอนเอียงของผู้รับการทดสอบโดยพัฒนาเป็นแบบวัดโดยนัย (Iamsiripreeda, 2015, p. 125) และปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้มากขึ้น ผู้สอนไม่ควรใช้เพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้หรือเพื่อตัดสินผลการแข่งขันต่าง ๆ สำหรับผู้รับการทดสอบเองไม่ควรยึดถือว่าตนต้องแสดงพฤติกรรมตามรูปแบบการคิดเหล่านั้น ผู้ใช้ควรตระหนักเสมอว่าเกณฑ์จำแนกบุคลิกภาพเป็นเพียงการนิยามลักษณะนิสัยของผู้ใช้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อความสะดวกในการศึกษาข้อมูลอื่น ๆ เช่น ความถนัด แนวโน้มการตัดสินใจบางสถานการณ์ ข้อดีข้อเสียและแนวทางปรับปรุงพัฒนาตนเองที่ชัดเจนเท่านั้น อีกทั้งผู้เขียนเชื่อว่ารูปแบบการคิดของแต่ละบุคคลนั้นเป็นพลวัตสามารถพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมภายนอกที่พบได้ สำหรับการนำผลการศึกษาไปศึกษาต่ออาจวิเคราะห์ทฤษฎีหรือแนวคิดบุคลิกภาพอื่น เช่น ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Myers and Myers (1980, pp. 17-26) ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Cattell (1943, pp. 476-506) และทฤษฎีบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบของ Costa and McCrae (1943, p. 223) เป็นต้น หรือศาสตร์อื่นเช่น พฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral science) และประสาทวิทยา (Neuroscience) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- American psychological association. (2015). *APA dictionary of psychology*. <https://dictionary.apa.org/personality-psychology>.
- Cattell, R. B. (1943). The description of personality: Basic traits resolved into clusters. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 38, 476-506.
- Costa, P., & McCrae, R. R. (1985). *The NEO Personality Inventory manual*. Psychological Assessment Resources.
- Fatahi, S., Moradi, H., & Farmad, E. (2015). Behavioral feature extraction to determine learning styles in e-learning environments. *International association for development of the information society*, 9(1), 66-72.
- Freud, S. (1989). The ego and the id. *TACD Journal*, 17(1), 5-22.
- Fleming, N. D., & Mills, C. (1992). Not Another Inventory, Rather a Catalyst for Reflection. *To Improve the Academy*, 11, 137-155.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: A Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Grasha, A., and Reichman, S. (1975). *Workshop handout on learning styles*. Ohio: Faculty of Research Center, University of Cincinnati.
- Grant, W. H., & Brownsword, A. W. (2018). *Sakinorva cognitive function test*. <https://sakinorva.net/functions>.

- Iamsiripreeda, P. (2015). Book review "Implicit measures for social and personality psychology" by Laurie A. Rudman. *Journal of behavioral science*, 21(2), 119-126. (in Thai)
- Jung, C. G. (1976). *The collected works of C.G. Jung. vol. 6, psychological types*. Princeton University Press.
- Katawanish, T. (2003). *General psychology. Se-education*. (in Thai)
- Khatibi, M., & Khormaei, F. (2016). Learning and personality: a review. *Journal of educational and management studies*, 6(4), 82-90.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 5-55.
- Myers, I. B., & Myers, P. B. (1980). *Gifts Differing*. Davies-Black Publishing.
- Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Heinle & Heinle Publishers.
- Pragobpol, S. (2020). Learner analysis: learning styles. *Journal of educational studies*, 14(2), 1-14. (in Thai)
- Sharp, A. (2012). *Jungian learning styles*. In: Seel, N.M. (Eds.), *Encyclopedia of the sciences of learning*. Springer, Boston, MA. (1672-1675)